

Tadqiqot UZ

2021

ЎЗБЕКИСТОН
ОЛИМЛАРИ ВА
ЁШЛАРИНИНГ
ИННОВАЦИОН
ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
ТАДҚИҚОТЛАРИ
МАВЗУСИДАГИ КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ

- » Хуқуқий тадқиқотлар
- » Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
- » Тарих саҳифаларидағи изланишлар
- » Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
- » Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
- » Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
- » Педагогика ва психология соҳаларидағи инновациялар
- » Маданият ва санъат соҳаларини ривожланиши
- » Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
- » Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
- » Физика-математика фанлари ютуқлари
- » Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
- » Кимё фанлари ютуқлари
- » Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
- » Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
- » Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Crossref

CONFERENCES.UZ

31 MART
№26

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 26-КҮП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ
25 -ҚИСМ**

**МАТЕРИАЛЫ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ
26-МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЙ ДИСТАНЦИОННОЙ
ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИИ НА ТЕМУ "НАУЧНО-
ПРАКТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ"
ЧАСТЬ-25**

**MATERIALS OF THE REPUBLICAN
26-MULTIDISCIPLINARY ONLINE DISTANCE
CONFERENCE ON "SCIENTIFIC AND PRACTICAL
RESEARCH IN UZBEKISTAN"
PART-25**

ТОШКЕНТ-2021

УУК 001 (062)
КБК 72я43

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" [Тошкент; 2021]

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" мавзусидаги республика 26-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 31 март 2021 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2021. - 9 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн конференция 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишиланган.

Ушбу Республика илмий конференцияси таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илфор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳлил қилинган конференцияси.

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1.Хуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б.,ю.ф.н. Юсувалиева Раҳима (Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2.Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна(Фаргона давлат университети)

3.Тарих саҳифаларидағи изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4.Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманганд мухандислик-қурилиш институти)

5.Давлат бошқаруви

PhD Шакирова Шоҳида Юсуповна (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги "Оила" илмий-амалий тадқиқот маркази)

6.Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна(Андижон давлат университети)

7.Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш худудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажидова Дилдора Раҳматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни

Phd Воҳидова Меҳри Ҳасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидағи инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят ҳалқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброҳимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобоҳонов Олтибой Раҳмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чариеv Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Мусиқа ва ҳаёт

Доцент Чариеv Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқаюм Раҳимбердиевич (Наманганд мухандислик-курилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманганд мухандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.Ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари

Рахмонова Доно Қаҳхоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22.Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толивович (Бухоро давлат университети)

23.Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24.Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўқтам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25.География

Йўлдошев Лазиз Толивович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг хаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулdir.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

ГЕОГРАФИЯ

1. Xaitova Guli Ravshanbekovna	
GEOGRAFIK QOBIQ	7

ГЕОГРАФИЯ

GEOGRAFIK QOBIQ

Xaitova Guli Ravshanbekovna

Xorazm viloyati Xonqa tumani

33-son umumta'lim maktabi

geografiya fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada geografik qobiq tushunchasiga ta'rif berilgan. Geografik qobiqning tarkibi, tuzilishi, xususiyatlari va vertikal chegaralari haqida malumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: geografik qobik, geografiya, litosfera, gidrosfera, atmosfera, biosfera, quyosh, iqlim, chegara.

Geografik qobiq tushunchasi geografik adabiyotlarga XX asrning boshlarida kirib kelgan. Bu tushunchaga yaqin g'oya birinchi marta 1902-yilda D.N.Anuchin tomonidan Moskva pedagoglar jamiyatining Geografiya bo'limining ochilishida aytib o'tilgan. Geografik qobiqning mavjudligi to'g'risidagi anik fikrni 1910-yilda P.I.Braunov o'zining "Tabiiy geografiya kursi" darsligida bayon qilib unga izox bergan. Uning ta'kidlashicha geografik qobiq, va uning xozirgi ko'rinishidagi qiyofasi tabiiy geografiya fanining predmeti bo'lib xizmat qiladi. Keyinchalik geografik qobiq, to'g'risidagi ta'lilotni A.A.Grigorev, S.V.Kalesnik, N.A.Gvozdeskiy, F.N.Milkov, A.G.Isachenko va boshqalar rivojlantirdi.

Sayyoramizning litosfera, gidrosfera, atmosfera va biosferalar o'zaro tutashadigan hamda ularning bir-biriga ta'sir etadigan qismida vujudga kelgan, barcha tabiat komplekslarini o'z ichiga olgan, bir butunlikni tashkil etgan geotizmlar kompleksi geografik qobiqni tashkil etadi. Geografik qobiq sayyoramizning to'rtta sferik qobig'idan-litosfera, gidrosfera, atmosfera va biosferadan tuzilgan. Bu qobiqlar bir-biridan ajralgan xolda mavjud bo'lmay, ular o'zaro tutashgan, uzbek bog'langan, bir-biriga ta'sir etadi va singadi. Binobarin, geografik qobiq deb litosferaning ustki qatlami, gidrosferaning barcha qismi, atmosferaning quyi qatlami, troposfera va biosferalar bir-biri bilan uzbek bog'langan hamda doimiy ravishda o'zaro ta'sir etib turadigan qobiqlar majmuasiga aytildi. Geografik qobiqning eng oddiyrok ta'rifi quyidagicha: Yerning litosfera, gidrosfera, atmosfera va biosferalar o'zaro tutashadigan va ularning bir-biriga doimiy ravishda ta'sir etib turadigan qismi geografik qobiq deb ataladi.

Geografik qobiqning xususiyatlari va vertikal chegaralari. A.A.Grigorev 1937-yilda o'zining "Yer kurrasi tabiiy geografik qobig'inining tarkibi va tuzilishini analitik tavsifi tajribasi" monografiyasida geografik qobiqning mavjudligini va uni tabiiy geografiya fanining o'rganish predmeti ekanligini ilmiy asoslab berdi. Geografik qobiq yerning boshqa sferik qobiqlaridan o'ziga xos bo'lgan bir qator xususiyatlari bilan farq qiladi. Bular birinchidan, geografik qobiqning tarkibiy qismlari - litosfera, gidrosfera, atmosfera va biosferalar doimiy ravishda o'zaro aloqadorlikda bo'lishi va bir-biriga ta'sir etishidir; ikkinchidan, geografik qobiqdagi tirik organizmlar, tuproq va o'simliklar qoplami quyosh energiyasi ta'sirida bo'lib uni o'zlashtiradi, modda va energiya almashinish jarayonini vujudga keltiradi; uchinchidan, geografik qobiqda organik, xayotning, jumladan kishilik jamiyatining mavjudligidir.

Geografik qobiqda o'zaro hamkorlik va bog'liqlikning doimiy ravishda mavjudligi komponentlararo modda va energiya almashinuvini vujudga keltiradi. Modda va energiyaning almashinushi geografik qobiqning strukturasi va dinamik rivojlanishining tub moxiyatini tashkil etadi.

A.Y.Krivolutskiy (1977) geografik qobiqning shakllanish tarixi va funksional xolatiga e'tibor berib, uning quyidagi xususiyatlarini belgilaydi:

1) geografik qobiq sayyoraviy tabiiy geografik kompleks bo'lib, u atmosfera, gidrosfera, litosfera va biosferaning bir-biriga singish va aynan o'zaro ta'sir qilish zonasidir;

2) geografik qobiq o'zining tarqalishida uzlusizdir, lekin shu bilan birga u bir vaqtning o'zida uni tashkil etuvchi qismlarga tabaqlangan;

3) geografik qobiq ochiq tizimdir, u Yer sayyorasining yuqori va quyi sferalari bilan modda va energiya almashinadi, shu bilan birga u yaqqol ifodalangan mustaqillikka ham ega;

4) geografik qobiqda sodir bo'layotgan barcha xodisa va jarayonlar geografik zonallik qonuniyatiga bo'y sunadi. Landshaft zonalari geografik qobiqning asosiy tarkibiy qismlaridir;

5) geografik zonallik iqlimiylar bilan belgilanadi, geografik qobiqning shakllanishidagi va rivojlanishidagi asosiy omil iqlimdir, sayyoraviy iqlimiylar bilan belgilanadi.

Geografik qobiq sayyoraviy miqyosda bir butun xolatda mavjud bo'lishiga qaramasdan u alohida ajralangan va chegaralangan berk tizim emas, balki tashqi tomoni kosmosga va ichki tomoni yer po'sti va yadro qobig'iga ochiq bo'lib, doimiy ravishda ularning turli-tuman ta'siriga duch kelib turadi. Geografik qobiqda sodir bo'layotgan barcha tabiiy geografik jarayonlar issiqlik energiyasi ta'sirida vujudga keladi. Bu jarayonlarning asosiy qismi quyosh energiyasi va kamroq qismi yerning ichki energiyasi ta'sirida yuz beradi. Vulqonlar otilishi tufayli magma jinslari yer yuziga chiqadi, turli xil gazlar atmosferaga qo'shiladi, tuzlar esa gidrosferaga va biosferaga tushadi. Kosmosdan yer yuzasiga kosmik nurlar va changlar, meteoritlar kelib tushadi. Demak, geografik qobiq ham uzlusiz aloqada. Lekin shunga qaramasdan geografik qobiqning o'ziga xos xususiyatlarini belgilab beruvchi yuqori va quyi chegaralari mavjud. Bu chegaralarni aniqlash tabiiy geografiya uchun muxim ahamiyatga ega. Avvalo geografik qobiq qat'iy chegaraga ega emas. Aniqlangan va o'tkazilgan chegaralar nisbiy bo'lib, uning qalinligi ekvatoridan shimoliy va janubiy qutblarga tomon kamayib boradi. Shuning uchun geografik qobiqning yuqori va quyi chegarasini, qalinligini turli olimlar turlicha o'tkazishadi va belgilashadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdulqosimov A.A., Yarashev Q.S. Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi. O'quv uslubiy majmua.
2. Aleksandrovskaia N.V., Yeramov R.A. va boshqalar. Dunyo qit'alari tabiiy geografiyasi.
3. Vlasova T.V. Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi.

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 26-КҮП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

(25-қисм)

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусаҳҳих: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиши муддати: 31.03.2021

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000